

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ethica Epistolaris Seu Epistolae Morales Ad usum
familiarem Vario Argumento Scriptæ**

Pexenfelder, Michael

Dilingae, 1686

XXXIV. Ursino Bellofontio, de Agape hortensi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69435](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69435)

XXXIV.

URSINO BELLOFONTIO

De

Agape hortensi.

Inter honestas & ingenuas animorum non minus, quàm corporum relaxationes, merito numerantur *Amicorum Epulæ*, de quibus Clemens Alexandrinus *Pædag.* lib. 2. testatur, priscis non tantùm ethnicis, sed primis etiam Christianis *ἀγάπας*, tanquam mutuae inter homines charitatis, tum *symbòla*, tum etiam *vincula*, fuisse nuncupata. Plutarchus præfatione lib. 4. *Sympos.* Quemadmodum forum, inquit, negotiorum causa, ita convivia ad conciliandos animos accedimus. DEUS ipse, cum Hebræorum populo leges & instituta præscriberet, eos, postquam Sacris operati fuerint, jubebat hilaritati epularum indulgere. Deuteron. 26. *Adoratò Dominò DEO tuò, epulaberis in omnibus bonis, quæ Dominus DEUS dederit tibi.* Et Ecclesiastesc. 9. *Vade, comede in letitia panem tuum, quia DEO placent opera tua.*

P 3

tua.

tua. Per panem solet S. Scriptura quod
 bet genus ciborum intelligere; licatur ve
 convivali gentio in læticia & hilaritate, cu
 in amicorum discubitu animus simul & co
 pus pascitur; secus, esset bruta voluptas
 delectatio in solo palato quareretur. Pa
 cherrima causa lætandi est, quia DEO p
 cent opera tua; est enim *secura mens*, qu
 jure convivium, Prov. 15. securitas
 consistit in integritate vitæ, & vacacione
 culpis; neque verò potest, etiam inter
 mantentes cyathos, & oneratas ferculis men
 latus esse, quem surdo verberare cædit occu
 tum scelus. De Damocle Dionysij Sic
 liæ Regis assentatore narrat Tullius his
 re verbis; cum is Dionysij copias, op
 majestatem, dominatum commemoraret
 prædicaret, negaretque quemquam homin
 num illo beatiorem fuisse, jussit Rex Damo
 clem, ut ipsius fortunam experiretur, man
 sæ conquistissimis epulis instructæ assiden
 aderant unguenta, coronæ, incendebant
 odores, lectissimi ephebi ministrabant; ade
 rant symphoniaci, nihil ut ad omnem læ
 titiam desiderari posse videretur. In hoc me
 dio apparatu gladius è lacunari, setâ equiva
 appensus, cervicibus convivæ imminebat,

qui non tam fulgenti gladio, quàm conscientia criminum territus, ne manum quidem porrigebat in mensam: denique exoravit regem, ut abire liceret, quòd jam beatus esse nolle. Nempe neque beatus, neque hilaris esse potest, cui semper aliquis terror impendit. Id ipsum expressit Horat. lib. 3.

Od. 1.

*Districtus ensis cui super impia
Cervice pendet, non Sicula dapes
Dulcem elaborabunt saporem,
Non avium, citharæq; cantus.*

Sed ad epulas amicorum, non assentatorum, qualis Damocles fuit. Amicitia convivium fuit, quod Josephus prorex Ægypti instruxit fratribus suis, magnâ lætitiâ celebratum.

Gen. 43. In grati & obstricti animi argumentum uterque Tobias epulum apposuit Raphaëli Angelo, sub humano schemate & viæ ducem, & mensæ familiarem se hospitem præbenti, Tob. 12. Hospitalitatem & liberalitatem suam declaravit Abrahamus, quando tres cœlestes Genios, specie juvenum, summa humanitate excepit, & officiosa charitate ijs inservivit, non secus, ac si gratiam, acciperet, non conferret. Gen. 18. Quid quòd Christus ipse non dedignatus est, cum

Zachæo, Matthæo, Simone, & alijs discipulis, & in charitatis tessera dapibus appositis vesci. Cùm igitur dubium non sit, quod amicitia, & benevolentia singularis symbolum & signum esse, si quis tempestivo frugali convivio adhibeatur, in eo quaestio versatur, quodnam sit illud epulum, & quomodo comparatum esse debeat, ut laudes ferat jucundi & tempestivi convivii, quo nihil præter decorum vel fiat, vel dicatur: pertinet enim ad Ethicam hæc dissertatio, in symposiacis veterum libris non parùm agitata. Martialis libro 9. Epigram. 1. de Priscus, nomine *Prisci*, gravis & doctus super hac re quaestionem inducit:

Quod optimum sit, disputat convivium

Facunda Prisci pagina,

Et multa dulci, multa sublimi refert,

Sed cuncta docto pectore.

Quod optimum sit, quaeritis convivium

In quod choraules non venit.

Id est aulædus seu tibicen, qui canendo in stulâ aures obtundit convivantium, & ad choros ac tripudia invitat. Hoc enim genus hominum ultro se solet inferre triclinijs, & stridentis tibiae sonitu mercedulam captare, adeo ut olim etiam in funeribus canerent,

rent, & modulis tristibus conarentur ambitionosè provocare, in pectore quidem planctus, in ore verò ejulatus; quos Servator noster, filiam Archisynagogi excitaturus, ædibus excedere cum turba tumultuante jussit. Math. 9. Ego verò, si interroger, ecquod convivium sit optimum, respondebo:

In quod Xàgis triplex venit,

Tres scilicet *Gratia*, quæ à convivio ritè adornato abesse non debent. Primam ego statuo, *Convivatoris* seu *Invitatoris* Humanitatem; alteram, hospitis seu *Convivæ* Comitatem; tertiam, Decentiam! *Apparatûs*: quæ omnia tanquam in exemplari, ac speculo, in nupero convivio, in quo tecum, aliisque cum bonis amicis assedi, exhibita fuerunt. Harum trium *Gratiarum* munera non tantùm spectavimus, sed liberaliter degustavimus. Et quidem ad *Apparatum*, quod attinet, primò considerandus est *Locus*, cujus amænitas multùm recreat oculos, & in partem jucunditatis venit; hinc Poëta epulas laudaturus, canit:

... *nunc viridi membra sub arbuto
Stratus, nunc ad aquæ lene caput sacra.*

Hor. od. 1. lib. 1. & lib. 2. ode. 10.

P §

Cur

*Cur non sub alta vel platano, vel hac
Pino jacentes sic temere
Potamus uncti?*

Erat verò locus convivantium prædium
urbanum, omnibus villæ delicijs abundans
situs ipse longè jucundissimus, hinc planus
& æquo pede adcundus, inde modicè se-
clivos erigens; ex una parte latè campos
agros prospiciens, ex alia hortum cultissi-
mum in conspectu habens; imminet per
colles virides arborum scenæ, & gratam um-
bram explicant; labuntur læto murmure in-
ter frondes limpidi rivuli, & in piscinam
truttis divitem se exonerant; ad radices
quoque collium uvida terra scaturientes
quas propinat, easque in varias figuras per
syphones propinat. In cæteris spectabilis
est Neptuni statua, tridente elemento cum
cumfluo imperans, & salientes undas cum
cum quaque aspergens; cum claritate aque
certat frigus, pretiùmque suū etiam sine ad-
mixtione vini facit. In ipso prædio sunt
diversæ cænationes, omnes picturis exorna-
tæ, quarum infima fornicatâ, & in solum
depressa, solem undique excludit; media am-
plum triclinium continet, utrinque fenestris
illustratum; tertia monti imposita, solem
&

& umbram jucundè temperat. In clivo montis inædificatum est sacellum cum Ara, Sacrificio Missæ sacratâ ; parietes sunt arborum corticibus in speciem *eremitorij* (ut vocant) vestiti. Quid multis ? locus ipse Gratiarum sedes est. Jam de *Apparatu* mensario, escario, potorio quid dicam ? supellex lauta, & vel probissimo stanno, vel argento polita ; cibus nihil mundius, excoctius, sapidus ; vinum primæ notæ : Jupiter certè & Mercurius, si, ut olim, personati vellent terras visere, hîc pro dignitate sua diversorium invenirent. Materfamilias, matrona honestissima, artis coquinariæ imprimis perita, ipsamet sedulò & industriè culinæ ministeria explet ; appetitum huc illuc distrahit, ut inopem in copia faciat. Omnia tamen ciborum condimenta superat morum ejus suavitas, bonique super omnia vultus. Jam Paterfamilias, Instructor, arbiter, & Rector convivij (Græcis symposiarcha) quo studio, liberalitate, humanitate hospites excepit, quàm officiosè obviam processit, salutavit, introduxit, & nihil intermisit, quod primos aditus ornare posset. Postquam aqua (ex rosis eliquata) ex argenteo pollubro manibus lavandis affusa est, primum fuit, ut dapes

dapes in mensam inferrentur; exinde iuxta
 ordinem & dignitatem convivarum confectum
 est, nec morabatur carptor seu scissor
 instructus idoneo ad hoc cultro & fuscina
 scitè deartuare assa, lixa, tosta, domesticas
 ferinas carnes, & defectas portiones per co-
 bes dispositos distribuere, accuratè observan-
 ne quis discumbentium præteriretur; eadem
 cura adhibita, ut, si Lyæus in scypho aut re-
 tro fundum spectaret, mox illa recenti be-
 quore replerentur. Illud in bibendo ad com-
 mendationem imitabile, quòd, ut in convi-
 vio Regis Persarum Assueri factum, *non erat*
qui nolentes cogeret ad bibendum, Esthet.
 cap. 1. Circumibat quidem per manus *Cro-
 zer philothesium*; bibebatur in salutem Prin-
 cipum, & Amicorum, sed temperanter & so-
 briè, nam ut Siracides c. 31. *Exultatio ani-
 mæ & cordis, vinum moderatè potatum*.
 Id etiam ab ethnicis observatum; nam licet
 Græci, homines bibaces, in convivio, *majo-
 ribus poculis certarent*, ut inquit Tullius,
 Romani tamen sobrietatis amantes minu-
 tioribus cyathis vinum infundebant, quo-
 rum viginti quatuor duos sextarios Roma-
 nos, seu nostratam mensuram unam [*et
 Bayrische Maß*] conficiebant. Hos ad nu-
 merum

merum quidem exhauriebant, sed modestè,
nec madidè repetendum, Poëta teste:

-- *Bibunt cyathos numero totidem, quot*

Thebarum portæ, vel divitis ostia Nili,

quæ septena numerantur.

Atque ut aures quoque pascerentur, volupta-
tem ijs asperfit Musica, non illa, quæ pluribus
vocibus & instrumentis personat, sed, quæ
sine fastidioso strepitu canora, biciniò non
vocalior, ad modulos cymbali, fidibus æneis
& manubriorum clavibus excitandos. Et ne
hic quoque satietas offenderet, per intervalla
repetebantur eruditi & jucundi sermones,
nihil omittente *domino* convivij, quod ad hi-
larandos hospites facere posset. Inter hæc ru-
sticâ quoque voluptate tenebat aures *Panis* pa-
storitia fistula, quam per ramos arborum li-
quida cantantium volucrum guttura interso-
nabant, nec ingrato balatu oves, mugitu bo-
ves, glocitatione gallinæ, pipiendo columbe,
hinniendo equorum manni distinguebant:
cur enim ruri abesset hæc oblectatio? Satis
ubi indultum geniali epulo, mensæque remo-
tæ, is, qui vocavit, pro sua humanitate gra-
tias egit hospitibus quòd frui licuerit talium
virorum præsentia, aspectu, colloquio, fami-
liaritate: excusare officiosè inferiora convi-
varum

varum meritis obsequia, conditionem apparatus (quanquam lectissimi) tenuare, facultatem non voluntatem defuisse, exquisitiorum apponendi; hospites vicissim gratias referre, laudare liberalitatem, præstantiam ciborum ac potûs commendare, devinctos se proficere ad paria officia reponenda; quas inter verborum ceremonias, & civilitatem, discessum est, prius libato haustu, in honorem S. Joannis Evangelistæ consecrato, nemine non illud Siracidis dictum huc applicante: *Splendidum cor* (Modi imperatoris hujus) & *bonum in epulis est; epulæ enim ejus diligenter fiunt.* Eccl. 30. 27. Cor splendidum vocatur hilare & liberale: epulæ lætæ, jucundæ, honestæ, lautæ sine sorditie & intempestivâ parsimoniâ, quam tenacitatem fugillat in Mancino Convivatore avaro lib. 1. Epigrammaticus

Bis tibi viceni fuimus, Mancine, vocati,

Et positum est nobis nil herè præter aprum.

Nudus aper, sed & hic minimus, qualisque necari

A non armato pumilione potest.

Putâ fuisse aprum parvum, exilem, adipis & arvinæ expertem, quadraginta convivis appositum, gulæ potiùs irritamentum, quàm propitiatione. In hos Eucliones convenit adagium

ex eodem Poëta sumptum: *συνα μέρει, ficos*
dividit, nempe eas in partes secat, ut pluri-
 bus distribuat.

Ab Invitato ad Invitados veniamus.

Eos Modimperator cum magno delectu ad-
 hibuit, diligentérque attendit, ne inæquali-
 tas conditionis & morum aliquid simultatis,
 aut æmulationis pareret; pares enim jucun-
 dè congregantur cum paribus; prima fami-
 liaritatis conciliatio ab æqualitate proficisci-
 tur; similis gaudet simili. Nam quæ delecta-
 tio, si philomelæ affideat graculus, & anser
 strepat inter olores? Quid homines morosi,
 tetrici, austeri, difficiles, inter affabiles, comes,
 candidos, & qui plusculum aliquando hilari-
 tati permittunt? qui pro tempore & loco
 sciunt cum Xenocrate litare Gratijs, & seria
 liberalibus jocis temperare. Absit à convivij
 Stoicus rigor, in quibus pro condimento asper-
 guntur ingenui & sinceri sales; moderatè ta-
 men, ne acrimonia piperis saporem evertat.
 Hic adversùs importunos Catones locum ha-
 bet illud Martialis:

Quisquis plus justò non sapit, ille sapit.

lib. 14. Epig.

Macrobius libro 7. ait, sic apud mensem phi-
 losophandum est, ut crateres liquoris ad læ-
 titiam

titiam nati adhibeantur, non modò Nym-
pharum, sed Musarum quoque admittionem
temperentur. Provida ergò cura Receptorum
convivij fuit, nôsse, qui sint sociandi. Idem
olim Chilon Philosophus apud Plutarchum
Convivio, observavit, qui ad cœnam non
antè condixit, quàm nôset convivarum nu-
mina; dicebat enim, quibuscum necesse esset
unà navigare, aut militare, eorum etiam
molesto comitatu ac contubernio utendum
esse: ultro autem qualibuscunque se admi-
cere convivis, non esse sani hominis. Quod
quoque Lex convivij observatè curavit, ut
numerus invitatorum justò major esset. M. Terentius
Varro censuit, convivas inter Grecarum & Musarum
numerum oportere consistere, ne aut plures sint novem,
aut pauciores tribus; plerumque namque accidit, ut in
frequentia epulantium aliquid jurgij, tumultus,
aut discordiæ oriatur: deinde ob multitudinem
hospitum compressius sedendum esse non citra
gravem molestiam. Horatius idem queritur epist. 1.

*Sed nimis arcta premunt olida convivia
capra.*

Et vulgò tritum:

Dimidium pastus, qui bene sedit, habet.

Præ-

Præterea, non satis tutum est inter multos, ne sint, qui dicta foras eliminant; ne festivi lepores & ingenui sales in scommata & dictoria abeant; ne obrestationes, suspensiones, captiones verborum cum poculis per mensam ambulent; ne tendiculæ ponantur germano candori & sinceritati, unde Mart. l. 1. ep. 25.

Μισῶ μνήμονα συμποτῖν.

Odi memorem compotorem.

Insuper, ubi multi convivio intersunt, facile invitationibus & propinationibus accenduntur linguæ & animi, ut dissonus clamor exurgat, & triclinium migret in forum, confusa loquacitas obturbet capita, cerebrumque evertat:

Fecundi calices, quem non fecere disertum?

Accedit, quod post verba parum sobria invalescat certamen potantium, & alter alterum lacessat ad vitream pugnam. Horatius:

*At, ne quis modici transiliat munera Liberi,
Centauræa monet cū Lapithis rixa, super mero
Debellata.*

Idipsum jam antè cavendum dixit Siracides c. 31. v. 40. *Ebrietatis animositas, imprudentis offensio, minorans virtutem, & faciens vulnera.* Audaciam enim parit ebrietas, inde præcipitantia mentis, & calor sanguinis

Q

guinis

guinis è vino effervescentis, unde imprudentia, offendicula, rixæ, vulnera, cædes. Propterea Salomon in Proverbijs cap. 15. v. 17. *Melius est, vocari ad olera cum charitate, quàm ad vitulum saginatum cum odio.* Sæpius est, majorisq; voluptatis & jucunditatis excipi oleribus & frugali cænula cum charitate, amicitia, benevolentia, quàm magnifico apparatu vitulorum & epularum cum periculo dissensionis, contentionis, discordiæ. In doloso convivio expertus est Amnon fraternalia odia; ab Absalone trucidatus, ad inferos ebrius descendit. Nihil talium turbarum in nostro convivio, tum quia ij, qui erant invitati, numerum non exceſſerunt, tum quia erant sobrietate & virtute commendati; quales requirit Ecclesiasticus c. 9. v. 22. *Viri justi sint tibi conviva.* Probitas, sapientia, morum facilitas conciliet tibi amicos, quos ad epulas invitatos cupis; qui peregrinas lautitias non affectent, aut siquid minus ad stomachum non corrugent nares, & censorio supercilio prodant delicatam gulam. Nostri convivii eadem modestia, quâ accesserunt, recedebant, & collaudatis, quod supra memini, heri, heræ, & famulantium officijs ac obsequijs, relicto ijs honorario argento, post repetitas gratias

gratias domum concesserunt, saturi quidem,
 sed non graves dapibus. ad Aristotelis mentē,
 qui dicebat, *convivam neque sitibundum,
 neque temulentum debere è convivio abire.*
 Ignosce, si prolixior fui in prolixa liberalita-
 te, & beneficentiâ nostri Convivatoris prædi-
 candâ. Exemplum habeo in Plinio, qui lib. 2.
 epist. *villam Laurentinam* pluribus descripsit
 & laudavit. Neque argumentum de convi-
 vijs fuit excludendum ab *Ethica Epistolari*,
 cum & Salomon in *Proverbiis*, & Siracides
 in *Ecclesiastico*, multis persequantur præcepta,
 quæ ad conversationem convivalem spe-
 ctant. Vale, & hospitatori nostro, quas ego
 non possum, tu redde vices.

XXXV.

ADOLPHO TURIONO

*Cur magnorum virorum filij non raro sint
 degeneres.*

CONvenerant nuper amici quidam nostri,
 quorum consuetudine ob eruditionem
 cum primis delectamur, in Museo Cornelij
 Fulci, viri probi & sapientis: aderam ego quo-
 que; te, quò minùs interesses, negotia distine-
 bant

Q 2

bant